

Asia: VN/19124/2025

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen jatkohanke; työryhmän mietintö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asioiden hoitamiseen liittyvän edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun tehtävän tallentaminen holhousasioiden rekisteriin

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue pitää ehdotusta tallentaa edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun yleinen kelpoisuus sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa holhousasioiden rekisteriin perusteltuna. Muutos selkeyttää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työtä laillisen edustajan edustus oikeuden laajuutta selvitetessä ja turvaa päämiehen ja valtuuttajan oikeuksien toteutumista.

Hyvinvointialue korostaa, että rekisterimerkintä ja Valtuudet-palvelun kautta välitettävä tieto eivät saa johtaa siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiointipalveluissa luovutetaan asiakas- tai potilastietoja laajemmin kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) salassapitoa koskeva 4 §, käyttöoikeuksia koskeva 9 § ja tietojärjestelmän avulla toteutettavaa tiedonsaantioikeutta koskeva 57 § sekä muu salassapitoa koskeva erityislainsäädäntö edellyttävät. Vastuu tiedonsaantioikeuden laajuuden arvioinnista jää käytännössä asiointipalvelun tarjoajalle, mikä edellyttää hyvinvointialueelta tietojärjestelmien parametointia, käyttöoikeuksien hallinnan kehittämistä, ammattilaisten ohjeistamista ja kouluttamista.

Edunvalvontavaltuutetun esteellisyysperusteiden väljentäminen

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue pitää ehdotusta perusteltuna. Esteellisyysperusteista poikkeaminen valtakirjamääräyksellä lisää valtuuttajan itsemääräämisoikeutta ja vähentää tarvetta määrätä erillinen edunvalvoja valtuutetun tehtäviin.

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin, esim. oman organisaationne kannalta?

Vaikutusarviointia on hyvinvointialueisiin kohdistuvien taloudellisten vaikutusten osalta täydennettävä. Mietinnön jaksossa 4.2.1.5 todetaan, että ehdotuksella on vaikutuksia hyvinvointialueiden tietojärjestelmiin ja että tieto edustusoikeudesta on hyödynnettävissä esimerkiksi ajanvarausjärjestelmiä kehitettäessä. Mietinnössä ei kuitenkaan ole esitetty kustannusarviota näistä muutoksista eikä esitystä siitä, miten muutosten kustannukset katetaan.

Hyvinvointialueille kohdistuvat tietojärjestelmäkustannukset eivät rajoitu pelkästään ajanvarausjärjestelmiin. Edustusoikeustiedon hyödyntäminen edellyttää muutoksia asiakas- ja potilastietojärjestelmiin, sähköisiin asiointipalveluihin sekä käyttöoikeuksien hallintaan ja näiden välisiin integraatioihin. Lisäksi tarvitaan ammattilaisten kouluttamista ja ohjeistuksen päivittämistä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue katsoo, että ehdotetut muutokset merkitsevät hyvinvointialueille olemassa olevien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien toimeenpanon laajuuden ja laadun muutosta, joka aiheutuu lainsäädäntömuutoksesta. Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 §:n 1 momentin mukaan valtion rahoituksen tasoa määritettäessä otetaan täysimääräisesti huomioon hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos, jos se aiheutuu tehtävää koskevasta laista tai asetuksesta.

Edellä esitetyn perusteella hyvinvointialue edellyttää, että jatkovalmistelussa:

1. arvioidaan numeerisesti hyvinvointialueille aiheutuvat kertaluonteiset ja toistuvat kustannukset, mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset, käyttöoikeuksien hallinta, koulutus, ohjeistus ja tietosuojan vaikutustenarviointi;
2. esitetään, miten näistä aiheutuvat kustannukset katetaan täysimääräisesti valtion rahoituksella hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n ja 9 §:n 1 momentin mukaisesti;
3. varmistetaan, että muutosten voimaantuloajankohta antaa hyvinvointialueille riittävän valmisteluajan tarvittavien tietojärjestelmämuutosten ja koulutuksen toteuttamiseksi ennen veloitteiden voimaantuloa.

Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset (mietinnön luku 5.1)

Näkemyksenne luvussa 5.1 esitetystä, erityisesti työryhmän pohtimista malleista siihen, miten laillisen edustajan tiedonsaantioikeutta voitaisiin harkita laajennettavaksi sosiaali- ja terveysministeriön alaan kuuluvassa lainsäädännössä (luku 5.1.3)?

Tiedonsaantioikeuden laajentamista koskevia ratkaisuja tulee arvioida osana sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kokonaisuutta, kuten mietinnössä todetaan. Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että ratkaisut perustuvat täsmälliseen ja tarkkarajaiseen

lainsäädäntöön, ovat teknisesti toteutettavissa sähköisissä asiointipalveluissa eivätkä siirrä tulkintavastuuta laillisen edustajan tiedonsaantioikeuden laajuudesta yksittäiselle ammattilaiselle tai asiointipalvelulle.

Jatkovalmistelussa tulee selvittää, miten päämiehen ja valtuuttajan yksityisyyden ja henkilötietojen suoja sekä laillisen edustajan tarve saada tehtävänsä hoitamiseksi välttämättömät tiedot voidaan sovittaa yhteen tavalla, joka on tietojärjestelmissä luotettavasti toteutettavissa. Valmisteluun on perusteltua kytkeä mukaan hyvinvointialueet sekä Kanta-palveluista vastaavat toimijat.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen, esimerkiksi jaksoon 2.3 (eräät perinnöstä luopumista koskevat tilanteet)?

Ei muuta lausuttavaa ehdotukseen liittyen.

Tämän lausunnon laadinnassa on hyödynnetty tekoälyä.

Ohvanainen Antti
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue - Siun sote - Terveyspalvelut